

DEDUKTIVNÍ, INDUKTIVNÍ, SOCIÁLNÍ VYUČOVÁNÍ V ov

DEDUKTIVNÍ (PŘÍMÉ) VYUČOVÁNÍ

- ▶ Výzkumy (Hunterová – 1976) a další deduktivní výuka – dobré výsledky při standardizovaných testech apod.
- ▶ Současně nepodporuje tolik rozvoji tvořivého myšlení a nevede k lepším postojům k učení

Fáze deduktivní hodiny

- ▶ 1. Úvod
- ▶ 2. Cíle a záměr
- ▶ 3. Předávání informací a předvedení dovedností
- ▶ 4. Kontrola pochopení
- ▶ 5. Řízené cvičení
- ▶ 6. Zjištění získaných znalostí a dovedností
- ▶ 7. samostatné procvičování, individuální pomoc dle potřeby

Umění žáků učit se

1. naučit se pochopit
 2. zopakovat
 3. zkontrolovat
 4. aplikovat
 5. položit doplňující otázku
-

Učební styly

- ◉ AKTIVISTÉ
- ◉ Mají rádi činnost, rychle, bez váhání se zapojují do procesu učení, vnímaví, přístupní všestranným názorům, nadšení z nového poznání, rádi vysvětlují, rozhodují a vedou ostatní. Mívají tendenci jednat bez rozmyslu a bez hlubšího zvažování následků.
- ◉ Hlavním postojem je „všechno jednou vyzkoušet“.
- ◉ Jejich nedostatkem je nižší schopnost soustředění, nejsou příliš pečliví a důslední v práci, nemají rádi dlouhodobé úkoly a pasivní účast
- ◉ Nejlépe jim vyhovují skupinové práce, hry a simulace, praktické činnosti, případové studie, problémové vyučování, hraní rolí, zapojení v projektu

Aktivisté se nejlépe učí, když :

- ◉ při učení získávají nové zkušenosti a dovednosti, ze kterých se mohou poučit
- ◉ je nová látka krátká a situační „ted' a tady“, když soutěží, když soutěží, procvičují, hrají role
- ◉ aktivity vedou k určitým změnám, vzrušení (při pokusech), zábavě
- ◉ jsou středem dění, mohou se předvádět, jsou mluvčím, moderátorem, organizátorem
- ◉ se učí novou látku bez omezení učitelem
- ◉ mohou dostatečně uplatňovat své myšlenky a řešení problémů
- ◉ jsou obklopeni tvořivým, podnětným prostředím

Aktivisté se hůře učí, když:

- ⦿ je učení pasivní, bez aktivních prvků (přednášky, monology...)
- ⦿ nemohou se zapojit
- ⦿ musí systematicky analyzovat, syntetizovat, teoreticky zpracovávat zadané studijní oblasti
- ⦿ pracují formou samostatného učení
- ⦿ musí pracovat systematicky a přesně podle zadání
- ⦿ je téma příliš „teoretické“
- ⦿ musí opakovat stejnou činnost
- ⦿ musí dodržovat dané instrukce, mají malý prostor pro vlastní tvořivost
- ⦿ se od nich vyžaduje precizní práce zaměřená na detail

Reflektori /reflektivní typ/

- ◉ Mají rádi prostor k přemýšlení
- ◉ Reflektují, tzn. že ochotně přijímají, důsledně zvažují a odrážejí názory ostatních
- ◉ Jsou přemýšliví, rádi v pozadí třídí získané informace, opakovaně je posuzují
- ◉ Jsou tolerantní
- ◉ Pečlivě shromažďují informace z různých zdrojů, promýšlí je, pak teprve formulují závěry
- ◉ Jejich filozofií je opatrnost
- ◉ Nejvíce jim vyhovuje demonstrace nové látky, čtení, sledování videa, učení opakováním, sledování ostatních účastníků

Reflektori se nejlépe učí, když

- ◉ Mohou v klidu pozorovat probíhající aktivity
- ◉ Mohou stát v pozadí, sledovat prezentaci, video
- ◉ Mají dostatek času na vyjadřování a shromažďování informací
- ◉ Mají dostatek prostoru k posuzování a porovnávání výsledků svého učení
- ◉ Mají prostor na zpracování detailních, náročných analýz, zpráv, výzkumů
- ◉ Mohou diskutovat v klidu s ostatními
- ◉ Mají dostatek času, nemusí se pevně držet stanovených termínů

Reflektori se hůře učí, když

- ▶ Jsou postaveni do role aktivního účastníka vyučovacího procesu
 - ▶ Musí rychle reagovat bez možnosti přípravy, účastnit se neplánovaných akcí
 - ▶ Musí pracovat s nedostatkem informací a instrukcí
 - ▶ Jsou v časovém stresu
 - ▶ Musí učinit unáhlené závěry
-

Teoretici (vědecké typy)

- ◉ Mají rádi teorii a fakta, milují racionalitu, logiku a abstraktní myšlení
- ◉ Jsou objektivní, mají rádi přesná zdůvodnění
- ◉ Přístup je principiálně logický, odmítají cokoli, co s tím není v souladu
- ◉ Problémy studují a posuzují systematicky, řeší je krok za krokem
- ◉ Mají tendenci pracovat precizně a dlouho
- ◉ Rádi používají fungující principy, postupy, předpoklady, teoretické modely a systémy
- ◉ Nejlépe jim vyhovuje teoretická přednáška, diskuse, debaty, samostatná práce, výzkumy, zpracování studií...

Teoretici se nejlépe učí, když

- ▶ Mají čas na systematický, dlouhý výzkum
- ▶ Probíraná fakta a problémy existují jako součást již zpracovaných systémů, modelů, teorií
- ▶ Mohou prozkoumat základní metodologii, logické pozadí faktů
- ▶ Mohou řešit intelektuální problematiku
- ▶ Řeší problematiku s jasně zadaným cílem
- ▶ Jsou jim předkládány zajímavé nápady a myšlenky

Teoretici se hůře učí, když

- ▶ Musí pracovat na nahodilých úkolech nebo na úkolech, kde není daný jasný cíl práce a význam
- ▶ Musí pracovat na úkolech, kde musí vyjadřovat emoce a pocity
- ▶ Mají nedostatek času k posouzení vhodných principů...
- ▶ Úkoly jsou příliš jednoduché
- ▶ Musí pracovat v intelektuálně nevyrovnané skupině

Pragmatici (Praktické typy)

- ▶ Mají rádi, když mohou získané informace okamžitě využít.
- ▶ Jsou praktičtí, rádi dělají účelná rozhodnutí
- ▶ Jejich filozofií je: „Vždy existují lepší způsoby“
- ▶ S nadšením zkoumají nové nápady, snaží se o jejich přímou aplikaci
- ▶ Nejlépe jim vyhovují případové studie a příklady z praxe, praktická cvičení a projekty, hraní rolí, simulace, exkurze

Pragmatici se nejlépe učí, když

- ▶ Mají příležitost okamžitě využít to, co se naučili
 - ▶ Učí se postupům a technikám
 - ▶ Mají vzor, jemuž se chtějí vyrovnat
 - ▶ Nové informace si mohou vyzkoušet
 - ▶ Téma je zřetelně stanovené
-

Pragmatici se hůře učí, když

- ▶ Nemají možnost praktického uplatnění látky
- ▶ Neznají přesné zadání, postupy, zásady práce
- ▶ Stále se opakuje stejná látka
- ▶ Výsledky výuky považují za zbytečné

Další druhy učebních stylů

- ◉ Podle způsobů vnímání
- ◉ Zrakový styl preferuje zrak, poté sluch a hmat
- ◉ Sluchový typ preferuje informace získané sluchem. Potřebují klid, pokud je hluk, špatně se soustředí
- ◉ Pohybový typ potřebuje pohyb – praktické opakování, manipulaci s předměty, aplikaci teorie na praktické činnosti

DALŠÍ DRUHY UČEBNÍCH STYLŮ

- ◉ Podle A. Gregorce je způsob učení projevem schopnosti mozku přenášet informace. Mezi určující faktory řadí způsob, kterým sdělovanou zprávu vnímáme a uspořádání informací, se kterým se setkáme.
- ◉ Naše vnímání může být buď abstraktní (rozumové, citové nebo intuitivní) nebo konkrétní (tj. pomocí smyslů)
- ◉ Uspořádávací schopnosti jsou způsoby, jakými získaná fakta zpracováváme, třídíme a používáme. Třídění může být buď sekvenční (lineární, postupné a metodické) nebo náhodné (nelineární, přeskakující a různorodé, data jsou zpracovávána simultánně a holisticky)

4 odlišné způsoby učení se

- Konkrétně sekvenční
- Získává informace pomocí přímé smyslové zkušenosti, myšlení je metodické. K úkolům přistupuje zodpovědně. Vyhovuje mu detailní, pečlivá práce, organizace a přesné třídění do kategorií. Nezajímá se o abstraktní teorie a vyjadřuje se hlavně písemnou formou
- Abstraktní sekvenční žije v abstraktním, neskutečném světě myšlenek, teorií. Skutečnost se skládá s pojmů jako spravedlnost nebo mír. Jeho myšlení je logické a analytické, hodnotící. Má výbornou schopnost srovnávat, kategorizovat. Je schopen provádět syntézu informací a idejí.

4 odlišné způsoby učení se

- ◉ Abstraktní náhodný
- ◉ Svět tohoto typu je světem pocitů dojmů a představ. Student má dobrou intuici, rozezná náladu a atmosféru. Myšlenkové postupy jsou založeny na pocitech, které v něm vyvolávají okolní skutečnosti. Snadno navazuje kontakty s ostatními. Komunikuje sdílením osobního prožitku, prostřednictvím metafor, příběhu, symbolu, poezie, hudby. Nemá rád rutinní práci
- ◉ Konkrétní náhodný
- ◉ Výchozím bodem je pro něj reálný svět. Instinkt a intuici používá k objevování věcí. Jeho myšlenkový proces je impulsivní, dělá intuitivní skoky. Je rozený experimentátor, nachází překvapivá a nekonvenční řešení.

Vhodné a nevhodné využití deduktivní výuky

- ▶ Vhodné – tam, kde je jasná struktura, vnitřní systém (v Ov např. právní problematika)
- ▶ Nevhodné – u abstraktních témat, afektivní látky, látky s volnějši vnitřní strukturou

Induktivní forma vyučování v OV

- ▶ Jádrem induktivního přístupu je to, že žáci na základě informací a zkušeností, které připraví učitel, sami objevují pojmy nebo podstatné generalizace
- ▶ V sociální formě – žáci získávají informace a pracují s nimi ve spolupráci a prostřednictvím komunikace s jinými žáky

Induktivní postup

- ▶ Postup od konkrétního k obecnému
- ▶ Tři druhy induktivního myšlení
- ▶ 1. Vytváření pojmu – (vyjmenují podniky a roztrídí do skupin – nakonec dojdou k pojmům – „podniky vyrábějící zboží“ a „podniky poskytující služby“)
- ▶ 2. Interpretace – výklad dat – zkoumání údajů, vytváření hypotéz o vztazích, nalézání příčinných vztahů a formulací – viz. Zkoumání např. reklamního sdělení – pro základní potřeby jiné reklamní sdělení než pro luxusní zboží + jaké

Autentický výzkum

- ▶ Badatelské zkušenosti, které vyústí do skutečného výzkumu – pečlivé hledání a kritické zkoumání zaměřené na zjištění nových poznatků
- ▶ Základ práce učitele – pomoc při hledání skutečných otázek pro výzkum
- ▶ Typy výzkumu.
- ▶ 1. deskriptivní – jaké jsou věci nyní– viz průzkum veřejného mínění, výzkum bydlení apod.

Další typy výzkumu

- ▶ 2. Historický výzkum – jaké byly věci v minulosti? – žáci se ptají rodičů na vzpomínky na školu apod.
- ▶ Výzkum sekundárních zdrojů – literatura – knihovny
- ▶ Výzkum primárních zdrojů – např. rozhovory s pamětníky
- ▶ 3. Experimentální výzkum – viz spíše pomocí manipulace s proměnnými veličinami

Sociální přístupy v Ov

- ▶ Hraní rolí – a dramatická hra – umožňuje prozkoumání problému z více úhlů, rozvíjí schopnost řešit různé životní situace
- ▶ Základní postup.
 1. Vyberte role a situaci
 2. dejte hercům čas na přípravu
 3. nechejte žáky přehrát své role
 4. umožněte žákům, aby situaci zpracovali – popř. pomoc otázkami
 5. Možnost porovnat scénku s různými herci – diskuse o prožitcích, více pohledů, uvědomění více motivů jednání

Simulace

- ▶ Podobná hraní rolí – komplexnější činnost, větší počet rolí, může trvat delší dobu – např. simulace jednání zastupitelstva – účastní se celá třída – rozhodování o postavení hřiště – mnoho zájmových skupin atd.
- ▶ Otázky pro přípravu simulačních činností.
- ▶ 1. Jaký problém budeme řešit? Např. simulační činnost zaměřená na likvidaci odpadu – založení a provozování nové skládky

- ▶ 2. Kdo je na problému zainteresován,
- ▶ Vytvořte seznam rolí všech účastníků – koho se to týká – obecní úředníci, domácnosti, ochránci přírody, firmy atd.
- ▶ 3. Čeho chtějí nebo mají účastníci dosáhnout?
- ▶ Zastupitelstvo musí vyhodnotit situaci a vybrat jeden návrh, získat podporu občanů.
Zajistit financování
- ▶ 4. co mají děti k dispozici? – např. karty s popisem rolí, možný návrh smlouvy atd.

Osobnostní a sociální výchova a výchova k občanství

- ▶ Důležité předpoklady pro výuku a zařazení
- ▶ Znalost teorie osobnosti,
- ▶ sociálních skupin,
- ▶ lidského chování,
- ▶ komunikace,
- ▶ Kooperace,
- ▶ řešení problémů,
- ▶ hodnot

Celkový přehled témat

- ▶ 1. Témata pro osobnostní rozvoj
- ▶ Sebepoznání – k vlastnímu tělu
 - ▶ – v oblasti vlastností
 - ▶ – v oblasti prožívání
 - ▶ – v oblasti učebních stylů
 - ▶ – v oblasti mezilidských vztahů
 - ▶ – v oblasti hodnot a postojů
 - ▶ – úspěchů, konfliktů
 - ▶ – v oblasti celkového sebeobrazu

2. Zdokonalení základních kognitivních funkcí

- ▶ Smyslového vnímání
- ▶ Pozornosti a soustředění
- ▶ Představivosti a fantazie
- ▶ Paměti
- ▶ Cítění věci, prostoru, prostředí
- ▶ Způsobů myšlení
- ▶ Dovednosti pro řešení problémů
- ▶ Učení metakognice
- ▶ Komunikace ze sebou samým atf

3. Seberegulace a sebeorganizace

- ▶ V oblastech učení a studia
- ▶ Managementu učení a studia, individuální efektivní techniky
- ▶ Sebevýchovy
- ▶ Vůle
- ▶ ovládnutí vnějších projevů chování
- ▶ Osobního managementu
- ▶ Stanovení perspektivních osobních cílů atd.

4. Psychohygiiena

- ▶ –péče o tělesné a duševní zdraví v oblastech
- ▶ Naslouchání vlastnímu tělu i duši
- ▶ Pohybu
- ▶ Stravy
- ▶ Práce s povinnostmi
- ▶ Pozitivní myšlení
- ▶ Flexibilita sebeúcta atd.

5. Kreativita – s akcentem a na sociální a estetickou

- ▶ Tvořivost v obecné komunikaci
 - ▶ Různé úhly pohledu na jevy
 - ▶ Tvořivost při navazování a udržování mezilidských vztahů
 - ▶ Lze hovořit o vnitřních tématech kreativity
 - ▶ Schopnost vidět svět jinýma očima
 - ▶ Hledání neobvyklých řešení atd.
-

Témata spíše pro sociální rozvoj– sociální dovednosti a sociální orientace

- ▶ 1. poznávání lidí
 - ▶ Co lze poznat
 - ▶ Rizika chyb při poznávání
 - ▶ Sociální inteligence
 - ▶ Sociální percepce a její úskalí
-

2. Mezilidské vztahy

- ▶ . Téma se protne s komunikačními tématy
- ▶ Sociální skupiny, jejich dynamika
- ▶ Mezilidské vztahy
- ▶ Tolerance
- ▶ Prosociální chování
- ▶ Lidská práva jako regulativ vztahů

3. Komunikace – semiotika, technika, pragmatika

- ▶ A) chování , jednání, interakce
- ▶ Znakovost v komunikaci
- ▶ Neverbální signály
- ▶ Zvukové signály
- ▶ Materiální signály
- ▶ Skutkové signály

B) Pozorování a naslouchání

Jak tvořit základní kódy

Komunikační dovednosti

Kooperace a kompetice

Témata spíše pro morální rozvoj hodnotová orientace témat

- ▶ Řešení problémů a rozhodovací dovednosti
- ▶ Hodnoty, postoje, mravní vlastnosti, praktická etika

Aplikační témata

- ▶ Jednání v rolích
- ▶ Jednání ve specifických situacích

Didaktická struktura lekcí

- ▶ Instrukce
 - ▶ Akce
 - ▶ reflexe
-